

Preken

Van de Protestantse Gemeente Enschede
Opstandings / Deta Kerk

Lezingen uit Richters 4 & 5; het lied van Deborah en Marcus 13: 24 - 37

27 dec 2011

Gemeente in Christus Jezus,

“Pas op voor rondspattend bloed.”

Het zou een waarschuwing kunnen zijn, bij het lezen van het bijbelboek Richteren. Richters, zo zegt de nieuwe bijbelvertaling. Maar, er wordt meer dan ‘recht gesproken’. Het gaat ook om de politieke taak, de leidende functie van die rechters. Het richten van het land bij gebrek aan een koning.

In die dagen was er geen koning in Israël. Iedereen doet wat goed is in zijn ogen. Iedereen doet wat verkeerd is in Gods ogen. Wanorde, chaos, onrecht en geweld zijn dagelijkse realiteit.

Het geweld wordt in Richteren verhaal na verhaal nauwkeurig beschreven. Vol gruwelijke details worden afslachting en moord ons geschetst. Tot in de finesses komen moordwapens en lijfelijke verminking voorbij. De moord van Jaël op Sissera wordt met robuuste lijnen neergezet. In het lied van Deborah klinkt een dynamisch crescendo van splijten, verbrijzelen, doorboren. Jaël gaat professioneel te werk, zonder aarzeling. Vrouwen zijn slachtoffer, vrouwen zijn dader.

Met dit fraaie boek Richteren gaan we de adventstijd in. In de tijd van verwachting van de Messias lezen we Richteren. Op het eerste gehoor geen eenvoudige lezingen. Niet direct een aankondiging van vrede en heil en Licht en warmte....

Richteren in advent, dat is dus vanuit de verwachting van de Messias Richteren lezen. In Richteren zoeken naar sporen van de messiaanse gestalte...

Er was in die dagen geen Koning in Israël. Bedreigingen van buitenaf, bedreigingen van binnenuit. Mensen durven de straat niet meer op. Scherpschutters staan op de daken van de stad. Scherp traangas wordt in het rond gespoten. Berovingen in de winkel, in je huis, op straat zijn aan de orde van de dag. Onrecht, lak aan respectvol samenleven.

Er was in die dagen geen koning. Er moet een eind aan komen, aan die chaos in het beloofde land. Maar hoe?

Deborah roept op tot actie. In de aanval tegen datgene wat vrijheid in de weg staat.

Slechts drie stammen van Israël trekken ten strijde. Benjamin, Zebulon, Issaschar... Deborah zingt erover in haar lied: ‘de stam Ruben bleef maar overleggen, Dan bleef bij zijn schepen, Aser verliet de haven niet’. De anderen blijven maar aarzelen. Plannen nóg een overleg, fluiten een deuntje op de herdersfluit. Doen opnieuw een kostenberaming. Gaan nog eens terug naar de achterban.

De politiek is een vreemdsoortig spel. Vastberadenheid en besluiteloosheid wisselen elkaar af. Bondgenootschappen veranderen met de dag. De vraag is welk voordeel er behaald kan worden, en wat de nadelen zullen zijn. Eerst krijgt de despoot moties van wantrouwen aan z’n broek, vervolgens wordt hij ontvangen als een vorst, terwijl niet veel later zijn gruwelijke dood met gejuich begroet wordt.

In het verhaal van Deborah en Jaël kiest God duidelijk de kant van Israëls stammen die ten strijde trekken. Hen zal hij naar de overwinning leiden. De strijdende stammen schiet Hij te hulp. Jaël speelt een centrale rol. Als bevrijder én als moordenaar ...

Is de God van Abraham, Izaäk en Jacob dan toch een oorlogszuchtige God? Een God die met grof geweld zijn doel bewerkstelligd?

Het verhaal stuit ons tegen de borst, en misschien wel meer dan dat. Je wilt het verre van je werpen, deze bloedige strijd en deze gruwelijke overwinning. Het bejubelen als dat het komt de hand van God? Kunnen we die oorlogsstukken uit het eerste testament er niet beter uitknippen? Niet meer lezen?

Mijn God is een god van Liefde. Mijn God geeft vrede en rust. Mijn God ondersteunt met op de weg die ik ga, met liefde, barmhartigheid en mededogen...

De theoloog Noordmans zegt het zo:

‘Maar durven wij Jaël naast Jezus te noemen? De vrouw, die de nagel dreef, naast de man die met nagels doorboord werd? Wij durven het niet, maar de bijbel waagt het. Figuren als Jaël komen in dat boek (in de bijbel HS) voor in de reeks van degenen die Israël verlost en die daardoor kwamen te staan in het verband van het gebeuren “boven de vrouwen in de tent” en boven de mannen in het veld.’

Tot zover Noordmans.

De bijbel waagt het. De bijbel waagt om Jaël te noemen naast Jezus. Net als Maria wordt Jaël ‘gezegende onder de vrouwen genoemd’.

Dat dwingt ons tot luisteren. Dat vraagt erom dat wij onze tegenwoordige waarden en normen van vrede en liefde en barmhartigheid even opschorten en het erop te wagen om te zoeken naar het messiaanse in dit verhaal.

Het lied van Deborah wil geen verheerlijking zijn op geweld. Het prijst diegenen die opkomen voor gerechtigheid en recht. God staat aan de kant van hen die ten strijde trekken tegen onderdrukking, manipulatie en het recht van de sterkste. Jaël pint met het doorboren van Sisera, het geweld en de onderdrukking letterlijk vast. Ze stelt perk en paal aan oorlog, aan misbruik van vrouwen.

Richteren maakt duidelijk dat geloof in een betere wereld, verwachten van een nieuw begin niet bij een persoonlijke, individuele overtuiging blijven kan. Dat er meer nodig is dan *mijn* God is liefde. Geloof voor het persoonlijke kan niet los bestaan van het politieke.

We kunnen niet meedeinen op de verontwaardiging rond jonge asielzoekers, zonder hardop te vragen hoe het mogelijk is dat mensen huis en haard opgeven in de ijle hoop op een betere toekomst.

We kunnen geen voedselpakketten inzamelen en uitdelen via de voedselbank, zonder hardop de vraag te stellen hoe het mogelijk is dat in Nederland een voedselbank noodzakelijk is.

We kunnen niet bouwen aan een kerkelijke gemeenschap zonder op zoek te gaan het heil voor de stad waarin wij leven.

Deborah, rechter in Israël wil ons laten zien dat we ten strijde moeten trekken. Deborah spiegelt ons voor dat we soms het conflict moeten opzoeken en uitspelen. Sterker nog, dat God ons daarbij ter zijde staat...

Moet dat dan met zoveel geweld? Is het niet beter om geweldloos verzet te plegen? Je tent op te zetten bij de Occupy-beweging? Enkel nog eerlijke voeding te kopen?

Waarom moeten wij het verhaal van Jaël horen? Waarom een hymne op de gruwelijke dood van een wrede leider? Waarom worden wij op harde wijze geconfronteerd met de rouwende moeder van Sissera? Waarom is Jaël bevrijder én moordenaar?

Ja, zegt Rechteren. Ja, het zou veel beter zijn als er een koning was, die orde er rust en vrede bewaakt. Het zou beter zijn wanneer er een koning zou zijn, die er voor zorgt, dat er geen honger of dorst, geen onrecht of geweld zou zijn. Het zou veel beter zijn wanneer geld en goed en voedsel en kennis evenwichtig verdeeld worden.

Dat is hetgeen waar het in de bijbel ook steeds op aanstuurt. Dat er een koning opstaat naar Gods hart, die richting geeft aan het rijk van vrede en gerechtigheid.

Dat is advent. Dat is waar we naar uitzien. Naar een kind van het Licht dat elke traan zal wissen, dat de warmte en Liefde van de mensen op laat bloeien, tot heil van alle mensen.

Met de gewelddadige strijd om weldadige gerechtigheid luistert het nauw. Bij geweld moeten alle alarmbellen in ons gaan rinkelen. Alarmbellen wanneer de strijd tegen onrecht uitmondt in een heilige oorlog met nog meer geweld. Alarmbellen wanneer volken 'God met ons' op de koppels van soldatenriemen zetten. Alarmbellen wanneer mensen elkaar najagen en doden omdat ze anders denken, anders geloven, anders aarden.

Alarmbellen, óók dat we niet moeten gaan slapen. Dat we ons niet in slaap moeten laten sussen door mooie praatjes. Dat de mantel der liefde misbruikt wordt als dekmantel voor onrecht, voor machtsmisbruik. Alarmbellen, dat we niet lui blijven zitten onder de noemer van individueel geluk, eigen verantwoordelijkheid en meer nog, eigen schuld. We mogen niet achter onze voordeur blijven wegkruipen. Niet de wereld buitensluiten, waar geweld en onrecht heerst. Waakzaam blijven dat we de gordijnen niet sluiten voor déze wereld.

Dat is het kritische element van de adventstijd.

Want te midden van deze wereld zal Jezus geboren worden. Te midden van onze maatschappij, ons economisch stelsel, onze instabiele wereldvrede.

In de adventsweken gaan we op zoek naar een koning die scheiding brengt in de chaos. Op zoek naar een koning een eind maakt aan ongerechtigheid. Een koning die een halt toeroept aan geweld en misbruik.

Wij zijn gevraagd mee te zoeken. We hebben ons laten roepen om op zoek te gaan. Waakzaam en alert. Niet aan de kant blijven staan. Opstaan uit de gemakkelijke stoel van kannie, kzienie, kweetnie.... Wakker, met open ogen, open oren en een open hart te zoeken mijn ogen steeds weer naar u.

Amen